

Klasova Klara.

C. Golar.

ablane po vrtovih so bile posute z drobnim, snežnim in rožnim cvetjem, in skoro ni bilo videti zelenja po vejah in vrhovih. Povsod se je blestel sam cvetoči in dehteči sneg, oblit od žarkega majskega solnca, ki ni niti za trenotek zaprlo jasnih, velikih oči, iz ka-

terih so se utrinjali in usipali plamteči vali nebeškega ognja. Drevesa so se belila kot ogromni košati cvetovi, sijala so in se zgrinjala v svoji prelepoti, da je bilo lepše nego na zakletem vrtu devete dežele. Zdelo se je, da se mora zazibati v bujnem, košatem šopku zlata ptica, ki je sama zakleta kraljična in ki čaka odrešenja po junaškem kraljiču.

In glej, že prihaja kraljič, in zlata ptica sedi v orjaškem cvetu, in po njenem blestečem perju se usiplje vonjajoči, s solnčnimi prameni pretkani sneg. Že prihaja kraljič in čarobno palico nosi v roki, in oči mu gredo od drevesa do drevesa, dokler se ne zagledajo v čudovito ptico, a njena žareča krila mu jemljejo vid, bliskajo se in plamene, njena drobna glavica gori, a ne izgori. Že prihaja kraljič in ustavi se pod blestečim cvetom, zamahne s palico in udari ptico po perju. In v trenutku se izpremeni ptica v pošastno kačo, grozno in ostudno. Velikansko in dolgo je njeno telo, devetkrat se ovija njen rep drevesa, ki je hipoma ocvetlo in ovenilo v strupeni sapi, in črne saje padajo z vej, pravkar obloženih s snežnim cvetjem. Širok in koščen greben ji raste iz glave in namesto krone ima gnezdo gadje zalege. Drobne, otrovne kačice sikajo z ostrimi jeziki, zvijajo se in preže na žrtev. A velikanski kači bljujejo plameni iz odprtega žrela, vali se žveplen dim.

Kraljič, prekrasni junak, se ne plaši kače in njenega strupenega rodu, k njej stopi in jo poljubi prav na žrelo, sikajoče in grozeče. Kot bi trenil, se ostudna kača izpremeni v prelepo kraljično. Z biseri pretkan pajčolan ovija njeno čisto in vitko telo, lasje se ji zgrinjajo z glave kot zlat slap, in njene ustne cveto kot najslajše rožice, rdeče in dišeče. Vsa je cvetoča in neizrekljivo zala, zakaj ni se še rodil tisti, ki bi jo mogel opisati. Kraljič objame rešeno kraljično, in napotita se po vrtu med cvetjem in petjem. Zelena, mehka trava

se jima zgrinja pod nogami, kamor stopita, zacvete roža, kamor se ozreta, vzklije iz zemlje rožen grm, visok in krasen, ves prepleten s cvetjem, ves prepeč s srebrnobelimi kelih, polnimi presladkega vonja. In tako se izprehajata po vrtu, in kadar stopita k drevesu, se plameneče, snežno drevo skloni k njima in kot iskre se usuje cvetje na mlada zaljubljenca, in iz lilijastih kelihov se ulije vonjava.

Kraljič in kraljična gresta v svojo bajno palačo, sezidano iz čistega, izpreminjajočega se marmorja, vso zlato in bleščečo kakor solnčni grad, gresta po srebrnih stopnicah, ki so svetle in prozorne kot gorski studenec. Prehoditi morata devet dvoran, a deseta je najkrasnejša, in tam je postlana njuna postelja. Iz temnordeče svile je odeja, blazine se leskečejo v snežni belini, rjuhe so iz najdražje preje, nad njo pa se vzpenja globoko višnjevo nebo. Poljubita se in objameta v nebeškem razkošju, v sladki grozi . . .

* * *

Jablane so bile posute z drobnim, snežnim in rožnim cvetjem, ko je hodila po senčni stezi Klasova Klara. Bila je deklica v prvem cvetju mladosti, njena lica so sijala, oblita od rosnih žarkov, rdela so, polna svežih rož, a v njenih globokoplavih očeh se je že svetila ljubezen, izviral je studenec strasti. Njen stas je kipel in njena hoja je bila gibka in lahka, kakor bi se hotela vzdigniti in poleteti, poleteti tja, kamor ne morejo oči, kjer je grad čudolepega mladeniča. Hodila je po cvetočem vrtu, zahrepenela je in se prestavila na zakleti vrt, in že je zlata ptica in že je ostudna kača in prelepa kraljična.

Rešil jo je Zaleski Anton.

Zima je bila, ko se je Klasova Klara zaljubila; lani je izšlo tisto zimsko solnce, ki je tako zlato posijalo v njeno srce. Bila je šestnajstletno dekle, še vsa otročja in neumna; ni še izpregledala in ni se še nasmejala, zmerom so žgolela in pela njena usta.

„Zakaj nisem jaz zlata ptica,“ je vzdihnila včas, „da bi me rešil zal junak! Dolg meč bi imel, srebrn oklep in srebrno čelado. Svetli lasje bi se mu usipali po ramenih, in njegovo lice bi sijalo kakor angelu.“ In kadar so jo razjezili domači, je mislila in se vpraševala, zakaj je tako nesrečna. „Mar bi bila kraljična in bi imela tristo gradov in bogvekoliko svilenih robcev in kril in svetlih prstanov.“ Zagledala se je v zarjo ob večerih, in bilo ji je, kakor da vidi v deveto deželo, kjer se pretaka zlato in srebro, kamor hodijo junaki na lov na zlato ptico. Vzdihnila je in se razjokala. —

Sneg je pobelil vas in polje, griče in doline, cesta je tekla kot leden pas mimo vrtov in travnikov; grmiči in jablane in smreke so nosile snežene kučme, bele plašče in svetile z ledenimi svečami zimskemu dnevu. Klara je bila zavita v veliko, volneno ruto, in njena od bistrega zraka zardela lica so se svetila izpod robca, izpodvitega nad čelom. Imela je v roki majhne sani in se drsala po griču nad cesto že vse dopoldne od zgodnjega jutra.

Naprej in naprej so letele sani urno in vse zavite v sneženi prah in ledena zrna navzdol po griču, ki je bil ogrnjen v trdo, srežasto plast; kot na perotih, na belih in vihnih krilih je šlo v dolino po rebri; sani so drčale in sople veter, in ko so po zraku in belem metežu priplavale do roba, so planile čez cesto in se ustavile sredi travnika. Mlado dekle je bilo vse zasopljeno, nagla vožnja in veter in mraz so ji pognali kri v obraz, da je žarel v živi rdečici, in po vsem telesu se ji je razlila gorkota.

Vprav je zopet sedla na sani, in že je letelo po strmini bliskoma navzdol, ko so se privili po razorani cesti saninci; vanje je bil vprežen konj in je rožljajal z medenimi ploščami, ki so odskakovale po komatu. Klara je zagledala konja in ljudi, ali njene sani so bile v burji, in ni jih mogla ustaviti; letele so in skakale, in čutila je, da mora v trenutku priti konju pod kopita. Zaslišala je na cesti glasove in klice, ali njene sani so hitele svojo pot, in že je Klara odskočila čez cestni rob, visoko po zraku so letele sani, tik konjevih nozdrvi so planile in se onostran ceste zviška zasadile v sneg. Vsa je bila zavita v snežen prah, in obležala je plaha in razburjena, gorečih lic, a srce ji je tolklo in drhtelo. Za seboj je zaslišala ljudi, zaslišala je, kako konj rezgeče, bruha pene in koplje nemirno s kopiti.

„Kdo pa si?“ začuje v trenutku nad seboj moški glas. „Ali se ti je kaj zgodilo?“

Pogledala je, kdo govori in spoznala soseda, gospodarja na Zalesju.

„A, jej jej, to je pa Klarica! Na, v snegu si je postlala, ali ne bo mraz?“ se je takoj pošalil Zalesčan, ko je videl deklico čvrsto, in ga je celo pozdravil njen smeh. Vstala je napol in v naglici popravila krilo, ki se ji je zavihalo skoro čez glavo ter se je videlo njeno belo spodnje krilo in rdeče nogavice.

„Anton, Klasova Klara je, v sneg se je zakopala!“

Dekle je skočilo, pokonci in zagledalo pred seboj mladega gospodka, ki se je veselo smehljal njeni razburjenosti in drzno

pasel oči na njej. Dvignila je oči k njemu, da so zasijale in se zableščele kakor dve modri zvezdi, a takoj jih je zastrla z dolgimi, temnimi vejicami. Bila je v silni zadregi pred tem gosposkim sosedom, Zaleskim Antonom, in ni vedela, ali bi se smehljala, ali bi zgrabila sani in stekla po hribu.

„Klara, res, je že Klara!“ Smejal se je in čudil tej močni, kipeči deklici, prijel jo je z obema rokama za glavo in jo nagnil nazaj, da se je pokazalo izpod rute njeno zardelo lice in so se utrnille njene oči. Stisnila ga je za roke in mu spet pogledala v obraz.

„Če bi te bil povozil naš vran, kaka škoda bi bila! Tako zalo punčko, celo gospodično!“

Hvaležno se mu je nasmejala in ni se ga mogla nagledati. Dolgo ga že ni videla, zamlada sta hodila skupaj v šolo, a potem sta se razšla in pozabila. In zdaj je stal pred njo moško in visoko; suktno z žametnim ovratnikom je imel na sebi in svetel, črn klobuk. Ni mogla odtrgati oči od svojega mladega soseda in prijatelja, tak zal, visok mladenič je zrasel iz razposajenega dečka. Mehek, kostanjev puh mu je zasenčil ustnice in obrobil lica, goste obrvi so mu obočile gorke oči, rjavi lasje so mu krožili nad čelom.

Klara ga je gledala in skoro je pozabila obrniti oči drugam, a v tem se je oglasil Zalesčan:

„Anton, sedi, da prideva domov.“

„Kar sami se peljite, jaz grem s Klaro.“

Vzel je v roko njene razpaljene, drobne prstke, a stari gospodar ni bil zadovoljen in je preslišal sinov odgovor. Sedel je bahato na saneh in držal vajeti na kolenih. Konj je rožljaj, brusil in grizel zapone v ustih ter razkopaval sneg.

Tudi dekletu ni hotelo slišati Zalesčana.

„Kod pa si hodil tako dolgo, Anton?“

„Kod sem hodil?“ „Na Dunaju sem bil in cesarja sem videl.“ Smejal se je in gledal poredno dekleta, ki se je nedolžno čudilo temu odgovoru.

„Na Dunaju! In sedaj ostaneš pri nas?“

„Ostanem, ali ne dolgo.“ Nato se je sklonil k dekletu in ji zašepnil: „Zavoljo tebe bi ostal vedno v vasi, Klara! Jutri pridem k vam v vas.“ Ozrl se je in videl nejevoljni obraz očetov.

„Ali čakate? Saj grem! Klara!“ Zopet se je nagnil k njej in jo potegnil za seboj. „Sedi k nama na voz, se peljemo skupaj v vas.“

Dekle se ni branilo, ali Zalesčan je hotel ugovarjati. Anton pa je prijel deklico okoli pasu in jo napol vzdignil na sedež k očetu. Za njo je sedel sam.

„Klara, Klarica,“ je jecljal in se stiskal k njej, „ali si tudi po noči rasla, da si tako velika?“

Plošče so žvenketale, vranu je pršel sneg izpod kopit, in na desni je vstala vas izpod belih krovov.

* * *

Odslej je Klara mislila na mladega soseda. Zmerom je mislila samo nanj in ni mogla pozabiti njegovega glasu, njegovih oči in ničesar, kar je videla na njem.

Drugi dan je prišel Anton h Klasovim in je našel Klaro lepo preoblečeno. Že navsezgodaj je dekle vstalo in se pripravilo za obisk dragega soseda. O, ni je smel videti več vse zavite in zamotane v ono staro, rjavo kocko, ni je smel najti več, da bi se drsala kot otrok.

Pozdravil jo je in ji podal roko, vse domače je pozdravil, z vsemi je govoril in se smejal, a gledal je samo njo, vsak njegov smehljaj je bil samo njej namenjen in vsaka sladka beseda je veljala njej.

„Gospodična na vasi,“ jo je klical. „Ali si zares ti tista Klara, ki sem jo nekoč rešil iz vode, da ni utonila?“

In sedaj se je spomnila tudi sama, a kri jo je hotela zaliti, tako jo je bilo sram. Nič ni vedela odgovoriti, samo oči je skrivala in se v zadregi smehljala.

„Utonila bom, utonila bom!“ je klicala tedaj Klasova Klarica. Bredla je čez potok, in voda ji je bila do kolen, a krilce je imela zavihano do vrata.“ Anton je pravil, se smejal in bil je ves razposajen.

„Ko je zagledala mene tista Klarica,“ je pripovedoval dalje, „je začela klicati: „Ljubi Anton, reši me, ljubi Anton!“ Skočil sem k njej in jo rešil smrti. Kajne, Klarica?“

Delala se je hudo in ni ga hotela pogledati in mu ni odgovorila.

„Ali si ti tista Klarica? Ali sem še tvoj ljubi Anton? No, reci! Sedaj bi te jaz hotel tako rad imeti, Klarica!“

Sedela je in trepetala, smehljala se je in na njegova vprašanja ni odgovarjala.

„Ali ne! Ti si jezna? In vendar, glej, po Dunaju in povsod sem nosil s seboj spomin na tisto malo, srčkano Klarico, ki me je klicala: „Ljubi Anton!“

Ni mogla drugače, kakor da se je naglas zasmejala. Mislila je, da godejo godci, tako sladko in mamljivo je zvenel njegov glas.

„Ali se ne bi šla drsat?“ se je spomnil. Šla sta. Anton je sedel spredaj in je vodil sani, Klara se ga je oklepala okoli pasa in slonela na njegovem hrbtu. Zopet so letele in vihrale sani navzdol v snežnem viharju, v prašenju ledenih biserov, šlo je pobliskovo čez bela rebra, in Klari je zmanjkovalo sape, in morala je mižati, kadar je plesala nagla in divja sapa okoli nje. Trdno se je ovijala Antona okoli pasu, in sladko in prijetno ji je bilo po vsem telesu, da bi se hotela voziti tako okoli sveta in skozi vso večnost. Včasih je zakričala, kadar so se zagnale sani in poskočile čez rob, da sta odletela v sneg drug za drugim. Sneg jima je visel po obrazu, nič nista vedela, ne videla, samo navzgor in navzdol, zmerom hitreje, hitreje.

Sedela je za njim, tesno se ga ovijaje, da je čutil njen vroči dih na vratu, udarila ga je po ramah, zakričala je jasno in bistro, da je zvenelo kot piščalka. In potem sta vlekla zopet sani navzgor, Klara je bila nestrpna in je tekla navkreber po spolzki gazi, da ji Anton ni mogel slediti, in potem ga je stisnila za roko in vlekla za seboj, skakala in se smejala: hi, hot! In potem zopet navzdol in zopet in zopet.

Bila sta kot pijana, Anton ni nič mislil, in Klara ni nič vedela, dokler nista brez moči obležala v snegu. Vsa bela in mokra in vroča sta se objela, lice na licu sredi snežnih grmad. Dan je bil lep, nebo se je isknilo, kot bi sijale zvezde ob belem dnevu.

Tedaj se je razgorela in razplamenela v njej ljubezen v strasten vihar, ki ne pozna mej, ne konca, ki gre naprej svojo nezmagano, silno pot. V kakem bogatem razkošju je živelo njeno srce, kak raj se je odprl njenim očem, kako se je razlivala glorijska svetloba po njenem življenju.

Bog! Kako je ljubila Klasova Klara, koliko sreče in jasnih žarkov se je zgrnilo na njeno pot, kako žive rože so zacvetle v njenem srcu!

In sedaj je hodila po vrtu med majskim cvetjem in se izpremenila v zlato ptico devete dežele. Čakala je svojega kraljiča, da pride in jo reši, da jo poljubi in odpelje s seboj v svoj dom, kjer jo čaka sreča in radost.

Rahlo je drhtelo jablanje cvetje po vejah, ki so se zibale v mehki popoldanski sapi, veseli in vonjajoči. Prišla je do konca vrta in se ozirala na vas proti Zalesju, da bi zagledala Antona. In zares, zazdelo se ji je, da ga vidi na pragu. Poklicala ga je, a takoj je sklonjena zbežala na drugo stran.

„Kam se ti tako mudi? Dober dan, Kristusova nevesta! Ali si bila pri obhajilu s svati? Meni so dali pšenične pogače in Jezusove krvi. Z gospodom kaplanom sva pila iz zlatega keliha in hostijo sva lomila.“

Klara je ostrmela in se ozrla na stezo, vodečo med drevjem skozi vrt. Proti njej je šla starikava, visoka ženska, sloka in suha, z rumenim, obnošenim slamnikom na glavi in s koškom na hrbtu; v vsaki roki je nosila rdečo culo. Čudno se je smejala in priklanjala pred Klaro in rdeče, suhe rože in bele kresnice na njenem slamniku so šumele in se zibale.

„O, Gavtroža, dober dan, ali greš na svatovščino?“ jo je pozdravila Klara.

Ženska se je zasmejala s širokim, silnim smehom.

„Na svatovščino grem s svojim Tinetom, saj pravijo, da sem lepa kot šmarnica in bela kot limbarjev cvet. Čakaj, da ti povem!“ Naslonila se je na njeno ramo in ji šepetala na uho: „Vzeti ga mi hočejo, pa sem jim rekla, da je šel na vojsko. Ha-ha-ha! Ali sem ti ga že pokazala? S seboj ga imam in z vinskim cvetom ga zalivam. O, kisel je, kisel, pa drugače bi zvenel, ali pa bi stopil v sveto procesijo.“

Osupla je poslušala deklica njeno govorico, in obšla jo je plaha groza. Gavtroža je sedla sredi pota, odložila košek in začela razvezovati ruto. V njej so bile same pisane cunje, in pod njimi je ležal z zelenimi in modrimi trakovi opasan podolgovat zavitek.

„Bog ne prizadeni, da bi šla in komu povedala, drugače pridejo in mi ga vzamejo!“ Zagrozila je deklici in odvila trakove. „O, kisel je, kisel, ampak vinski cvet rase samo po gorah.“ Še vedno je odvijala, sedaj so se prikazale hodnične krpe, za njimi praznje in nato so bile še rdečerožaste raztrgane rute, v katere je imela zavit svoj zaklad.

„Kje pa si dobila Tineta?“

„Ali ne veš, Kristusova nevesta? Moj ženin je, pa so rekli, da me ne mara in da je zato šel na vojsko. Ha-ha-ha! Ljudje so neumni in ne poznajo svetega rožmarina. Na, le poglej! Ali Bog ne prizadeni, da bi komu povedala!“

Klara je zagledala voščenega Jezuščka, ležečega v plenica, in še bolj je strmela.

„Ali ni lep? To je moj Tine, zdaj ga pa pozdravi in poljubi!“ Pestovala ga je v naročju, majala z glavo in se smejala. „Poslušaj,“ je rekla nato z resnim glasom, „če si mlada in rdeča, ne smeš

tega okoli praviti. Ne hodi k maši in ne odpiraj okenca, v skrinjo se zapri!“ Ostro jo je pogledala in mahnila s pestjo proti njej.

„To je moj Tine, ali si ga pozdravila? Sedaj morava naprej, dolga je še pot, in visoka je Limbarska gora: Adijo, Kristusova nevesta, adijo! Čez tri gore, čez tri zelene travnike . . .“

Varno je zavila Jezuščka v plenice, zavezala culo in vstala.

„Pravijo, da ga ne bo nazaj, a jaz sem še zmerom njegova nevesta. O-o-o!“ Nenadoma je zajokala, in ulile so se ji solze po rjavem, nagubančenem licu. „O-o-o, ne bo ga nazaj!“ Pobrala je košek in ihteč odšla po poti. Tresla se ji je glava in zibale so se rože na slamniku.

Klara se je zamislila, in nič niso bile vesele njene misli. — Kam gre Gavtroža? Pravijo, da je imela ljubčka in da jo je zapustil, in zato je takšna. Mlada je bila in lepa, tako lepa, da so jo hodili ljudje kar gledat, in ko se je zaljubila v najmlajšega sinu bogatega kmeta, čvrstega, zastavnega mladca, je pela kot poljska ptica. Ali vse jo je minilo. Bogati kmet je oženil svojega sina s postarno vdovo, ki je imela tri posestva, in lepa ljubica je znorela tisto noč, ko je svatoval njen fant. Zakaj ni smela biti srečna, zakaj hodi zdaj okoli z rožami za slamnikom, nora in uboga?

Klara se je zasolzila, a že so zasijale njene solze, kakor bi se izpremenile v čisto zlato, zakaj Anton je hitel proti njej, razposajenih in smejočih se lic. Še bolj cvetoč in mlad je bil nego po zimi, in ko je stopil k dekletu, se ga je oklenila okoli vratu.

„Kod si hodil, zakaj te ni bilo prej?“

„Klarica, samo jezi se in huda bodi! Ne veš, kako ti zaplamte oči, da bi lahko zanetila ogenj.“

Hodila sta po vrtu pod belim drevjem, in pisani, drobni pevci so drobili in jima vriskali svoje pesmi. Govorila sta in dražila drug drugega, a kadar sta prišla v gosto zatišje jablan in hrušk, sta se poiskala z ustnami. Anton je povedal, da bo moral zopet v mesto, kjer stopi v službo, in da se zdaj ne vidita kmalu.

„Ah, če boš pozabil name, nikar ne hodi!“ Prijela ga je in se igrala z bleščečim prstanom na njegovi roki.

„Kakšen otrok si! Ali naj zmerom hodim s teboj po vrtu, in poroka bo na veji kakor ščinkavčeva.“

Kakšen zveneč smeh se je ulil iz njenih ust! Burno ga je zgrabila čez pas in prižela nase.

„Anton! Vzemi me takoj, jaz ne maram čakati! Kako sem se naveličala doma!“

Zopet se je zresnil, in mračno mu je bilo čelo.

„Ah, saj se ne mudi! Eno, dve leti, no, potem —“

Zelo se je preplašila Klara in bistro mu je pogledala v oči.

„Ni drugače, Klarica, treba čakati! Saj si mlada —“

„Mlada, čakati! Ali jaz nočem, nočem, veš!“

Ustavila sta se pod drevesom, zasenčena pred solničnimi plameni, vzdignil jo je na roke in jo poljubljal vedno gorkeje in globokeje.

„Nočem, nočem!“ jo je oponašal. „Na, za pokoro! Bomo videli, če zna Klarica biti zvesta.“

„Anton, kako si moj,“ so šepetale njene ustne, in srce ji je igralo in bilo veselo in krepko, nedra so ji kipela in rasla, radost v njej je pela in rajala.

„Anton, Anton!“ Še vedno je izgovarjala to drago ime in nič ni slišala okoli sebe. Samo čutila je na licih in na očeh in na tilniku njegove vroče poljube, njegovi gorki pogledi so jo božali in ji govorili sto in sto sladkih besed.

„Vzemi me s seboj, naj bom vsa tvoja,“ je jecljal njen omamljeni jezik. „Vsa tvoja, Anton! Vse bom zapustila, mater in očeta in dom, samo da mi ti ostaneš!“

Pritisnil jo je k svojemu obrazu in se zakopal v njene bogate in dišeče lase, pil je njen vonj in poljubljal belo in gorško telo. Bil je pijan njene lepote in ljubezni, položil jo je v gosto travo sredi zelenja in cvetja, postlal ji je med rožami. Sapa je šepetala z jablano, kakor bi jo nečesa prosila, a potem so se zamajale veje, in z njih so se usuli kot iskre beli, drobni cvetovi. Usuli so se na mlada zaljubljenca, vsa so potresli in rožno posteljo so napolnili z dišavami mladosti in ljubezni.

(Konec prihodnjič.)

Hrepenenje.

Tako so lepe in mirne noči, Dvoje lilij srebrnih pognalo je v noč,
tako je srce nemirno! — dvoje rok me je tiho objelo,
z neznano silo, z neznano močjo dvoje biserov vročih prišlo je v oči —
me vabi v tišino večerno . . . srcé je ihtelo, ihtelo . . .

Rusmir.

Klasova Klara.

C. Golar.

(Dalje.)

Klasova Klara je utegnila sedaj po noči in po dnevu misliti na zlato ptico čarnega vrta, kjer raste srebrno drevje in zore rajska jabolka. Ali čudo! Zgodilo se je, da nenkrat ni bilo prekrasnega kraljiča, junaškega viteza od nikoder. In zlata ptica se je sama izpreletavala po srebrnih vejah in bisernem cvetju in se dolgočasila sredi bajnih krasot in sladkob devete dežele. Njenega rešenika ni bilo, da bi jo izpremenil v zlatolaso in rožnolično kraljično. In sedaj, čemu ji je bila vsa lepota, ako je ni mogla uživati? Čemu so zorela rajska jabolka okoli nje, ki so bila še bolj čudovita kakor živa voda? Kdor jih je okusil, se je hipoma zaljubil v to ali ono knežno, ako slučajno ni bilo kraljične pri roki. Ako je bil bolan, mu je bilo samo treba ugrizniti čudovito jabolko, in kakor bi odrezal, je šla bolezen. In ako je bil star, je moral pravtako pokusiti jabolko, in na mestu je bil iz njega prekrasen, čvrst junak, kakor da se je napil iz studenca zdravja in mladosti.

Vse to je vedela Klara, in pozaljubila je na tisoče junakov in pomladila na tisoče starcev, ali prekrasnega kraljiča ni mogla priklicati, zlate ptice ni mogla odrešiti.

Zato je bila žalostna. Sedla je doma za mizo in začela jokati.

„Kaj boš pri belem dnevu jokala, ti stvar neumna!“ je zarojil oče nadnjo. „Da se ti bo vsak smejal, kdor te vidi, in potem pripovedoval na vasi: „Klasova se pa kisa, ker ima fanta v mestu, in ji je dolgčas po njem“.

„Komu je dolgčas,“ je skočila Klara. „Saj ne jokam zato, ampak golobico mi je kragulj odnesel.“ Obrisala je oči, vzela srp in hitela na njivo.

Vsa Antonova pisma, ki jih ji je poslal, je znala na pamet in tako se je radovala včasih po cele večere natihem sama s seboj in se smehljala s svojo srečo.

„Ali si še tista lepa, sladka Klarica kakor lansko pomlad? Vsa cvetoča in gorka in vonjajoča kakor divja roža, kadar prvokrat

odpre svojo čašo solnčnim poljubom in zadehti iz njenega srca? Vedno si mi dražja, ker vem, da tvoje srčece cvete le meni —“

Klara se je smejala in solzila, in sama sreča je bila razlita po njenem obrazu. Šla je in pisala svojemu Antonu: „Prišla bo zima in hud mraz, nobene cvetke ne bo pri nas, pa vendar tri rožice dobro poznam in iz ljubezni jih tebi podam. Prva cvetlica je lilija, žlahtni cvet, lepše nima vesoljni svet, druga cvetlica je vrtnica rdeča, kakor ljubezen je moja goreča, tretja pa rožmarin je zeleni, oj, do groba predrag si ti meni. Sprejmi ta šopek cvetlični nabran, s strahom ljubezni je tebi poslan —“

„Kdaj boš moja nevesta?“ jo izprašuje v drugem pismu. „Spomladi so lepi časi, takrat se ženijo škrjančki po naših poljih, in zakaj bi se ti takrat ne oblekla v snežno —“

„Klara, ali si slišala, da je Gavtroža utonila?“ S to novico je stopila k njej nenadoma mati in tako pretrgala veselo nit njenih sladkih misli. „V vodo je zabredla, in našli so jo stoječo v tolmunu in do kolen pogreznjeno v blato, s slamnikom na glavi in s koškom na hrbtu.“

„Utonila je?“ se je zavzela Klara, in tiha groza je prešinila na njen obraz. „Kako da je utonila?“

„Še včeraj so jo videli v vasi. Dejala je, da gre na svatovščino, in ves slamnik si je ozaljšala z divjimi nageljni in bršljinom.“

In deklica je pisala Andreju to žalostno novico in pristavila: „Če me zapustiš, umrjem, zakaj nebesa bi se podrla in solnce bi ugasnilo. Če prideš mimo mojega groba, slišal me boš jokati. Solze mi bodo tekle iz oči in škropile moj mrtvaški pot —“

Na to pismo se je pripeljal Anton iz mesta obiskat Klaro. Bila sta skupaj vse popoldne in se ločila s prisrčnimi pozdravi in smehom, zlasti Klara je bila vesela, zakaj zgovorila sta se, da se vzameta spomladi, ko bodo cvetle jablane.

„Ko bo vse v rožah,“ je dejal Anton, „mora biti najina poroka, ker si tako lepa“. Objemal jo je okoli pasa in ji gledal v oči.

„Ko bo vse v rožah!“ je zaklicala Klara, ves obraz ji je zasijal, in v njenih očeh se je zableščalo in iz njih je planila iskra. „Vrtnica bo cvetela in lilija in za gozdom me bo klical kos, ali jaz pojdem s teboj k altarju in v laseh ponesem bel šopek.“

*

Klasova Klara je verjela v bajno in čudovito povest o zlati ptici in kraljiču, tudi v princezinjo z devetimi kronami na glavi je

verjela. In vedno krasnejša je postajala, odkar sta si obljubila z Antonom poroko; bila je, kakor bi izhajala zarja iz njenih oči. Kupila je poročno obleko, kupila je zlat prstan in zlat srček. Priklonila se je pred zrcalom in se pozdravila: „O, dobro jutro, lepa nevestica! No, kako ste spali? Izvrstno, kaj? Ali imate radi Antona? No, tako, seveda. O, ne! Ah, kako ga imamo radi! Ljubček, ljubček!“ Zaplesala je po sobi, zarajala in zapela.

Pogledala se je zopet v zrcalo in zaklicala:

„Ali nisem lepa? Skoro takšna kot zakleta kraljična! Res, ona ima zlate lase, a moji so še lepši, in moj ženin je lepši od kraljevega sina.“

Ali neke zimske noči, ko je drsal sneg po šipah in je vila burja, je planila Klasova Klara iz strašnih sanj: Ledena kača je spala na njenem srcu in ji pila kri. Okoli telesa je bila ovita kot svinčen kolobar, ostre zobe je zagrizla v meso in žrla njeno srce. „Anton, pomagaj, ali ne vidiš kače, ki se mi ovija prsi! Gorje, usmiljenje!“ In Anton je stal na strani in smehljaje gledal njeno smrtno bolečino. Vzbudila se je, in drhtela je groze, kakor da jo trese mrzlica. Skočila je iz postelje in hitela v hišo, a še zmerom je ihtela.

„Kaj skrivate pred menoj, kaj se je zgodilo z Antonom? Pa saj sem opazila že včeraj, da mi nekaj tajite.“

„Kakšna si vendar!“ je rekla mati. „Kaj naj skrivamo? Saj si pišeta vsak teden, jaz drugega ne vem, kakor da je v Trstu.“

In Klara je šla, se oklenila viharno matere in se zjokala na njenih prsih.

„Oh, to sem neumna! Sanjalo se mi je o kači, in še sedaj se vsa tresem!“

Ali že tisto popoldne je prišla v vas čudna, črna vešča. Ženske so pripovedovale o njej, dekleta so zajemaje vodo na potoku šepetale, nekatere plaho, druge veselo, gledale so čemerno ali se skrivaj nasmihale.

„Slišiš, Majda, ali že veš?“ Koščena, rjava kmetica je vpila s praga nad svojo sosedo, ko je prišla Klara na vas s škaфом po vode.

„Nak“, se je zaslišalo strmeče in radovedno.

„Tako še ne! Anton se ženi, tale Zaleski, v mestu ima nevesto. Več stotisoč bo imela.“

„Beži kam! Kdo si je pa to izmislil!“ se je zavzela soseda s surovim, močnim glasom. „Kaj bo pa s Klaro?“

„E, naveličal se je je, čemu mu pa bo! Mleko se ji zmerom prismodi in še litanij ne zna,“ je vpila kmetica naglas, da se je slišalo na potok, kjer je Klara zajemala vodo.

„Beži kam! To je pa izmišljeno!“ se je zopet oglasila Majda.

„Beži kam!“ se je smehljala Klara. „Naveličal se je je!“ Stisnila je ustnice in položila roko na srce, ki je tolklo in drhtelo in kričalo bolečin. Zadela je zvrhan škaf in odhitela, a vse je plesalo okoli nje, mračil se je svet, pogrezala se je zemlja. „Naveličal se je je!“ Nagnila je glavo, voda je pljusknila ter jo polila po obrazu in se v curku zčila za vrat. Klara se je spoteknila, in zopet se je zagnala voda, jo oškropila in zmočila po prsih in povsod. Vsa mokra, zasopla in burna je odložila doma škaf na ognjišče in se hitela skrit. „Naveličal se je je! Litanij ne zna!“

Opoldne so jo začeli klicati in iskati, in nazadnje jo je našel pastir. Tiščala se je v temen, zaprašen kot na svislih, ki je bil ves v pajčevinah in slami; oči so gledale tako jezno in grozeče, da je ubogi pastir zbledel in strepetal. S pestjo mu je zapretila, nakar je ves plašen stekel po podu in bežal v hišo. Nikomur si ni upal povedati, kje je Klara, pri kosilu šele je odprl usta: „Na svislih je, za otepi!“ Mati se je čudila, da se ni prej spomnila, saj tja se je Klara, ko je bila še majhna, vedno skrila, kadar jo je popadla jeza. Šla je in jo sklicala iz kota.

„Zakaj pa pravi Sovčkulja, da se me je naveličal!“ Jezno je pogledala mater in stisnila zobe.

„Saj veš, da je Sovčkulja huda na nas in ne more videti, da bi ti dobila Antona.“

„Če je pa mogoče le res!“ Je mislila sama s seboj in čakala noči.

Ko je vse zaspalo v hiši in na vasi, je vstala in se praznično oblekla. Tiho je odšla od doma, po prstih in kazalec na ustih, duri ni zaprla, in dobro se ji je zdelo, ko je pomislila, kako bodo vpraševali po njej in jo iskali. A nihče ne bo vedel, da je šla k Antonu.

Dve uri je imela na železnico, pot je vodila ves čas po polju, med zasneženimi njivami, mimo golih, štrlečih dreves in potem po mostu čez reko. Voda pod njo se je mirno prelivala in lahno šumela, včasi je planil val, se zapenil in izgubil. Klara se je spomnila Gavtrože in pozorno je gledala proti tolmunu. Morda se prikaže iz vode in stopi prednjo, vsa v rožah in pisanih trakovih.

„Anton se ženi,“ je pomislila in skrčila je prste, stisnila jih v dlan in zagrozila. „Čakaj, Tonček, te že naučim kozjih molitvic.“

Do jutra se je vozila po železnici, predno je bila na koncu svojega potovanja, a ko je izstopila, ni čutila nikake utrujenosti. Nestrpno so ji gorele globoke, mokre oči, njeno lice je bilo polno in sveže, kipelo je in cvetelo. Takšna je stopila v mesto, veliko in razuzdano, sama in neumna, vsem tuja in neznana. Prostran trg se je širil pred njo, ulice so vodile na vse strani, visoke hiše so oblastno in široko stale druga poleg druge. Klara je šla z množico, kamor se je ulil gostejši curek, kamor se je obrnila črna procesija. A kmalu se je vse porazgubilo, in namesto prvih so prišli drugi potniki, ki so tekali semintja, iz hiše v hišo, na levo in desno. Klara je postajala med njimi, se ozirala v okna, gledala izloženo blago in se ni mogla nagledati. Zmotili so jo opoldanski zvonovi in Klara je obstala ter se prestrašila. „Kam sedaj? Kje je Anton?“ Njegove ulice ni bilo nikjer, naj je iskala in brala, naj se je motala gori in doli.

Klara stoji in vprašuje z očmi.

Skoroda se ni zadela ob ličnega gospoda v črni suknji, vsega zlikanega in polizanega, z navitimi, smolnatimi brkicami in gladkim, belim licem, ki je zrasel pred njo. Zdelo se ji je sicer, da ga je že videla malo prej, da ga je že videla dva ali trikrat in da je hodil že dolgo časa na njeni strani, ali ni pazila nanj, ker je imela v mislih Antona in prelepo svileno blago po izložbah, zlate prstane in babo Sovčkuljo, ki je slišala o mestni nevesti.

Tisti črni gospod je stal pred Klaro, snel klobuk in se priklonil.

„Ali poznate Antona Zaleskega?“ Plaho se je nasmehljala, in njene oči so prosile in se orosile s solzami. Tujec se je priklonil znova, zakročil usta v sladek nasmešek, pokimal z glavo in začel hitro govoriti v nekakem tujem jeziku. Klara ga je gledala in strme poslušala, nakar se je nasmehljaj še slaje in zopet poklonil: „A-ha! Gospodična,“ je spravil počasi iz ust. „Razumem, razumem!“ Ponudil ji je roko, in Klara je šla z njim. Še vedno je govoril, sedaj ga je napol razumela, videla je njegov sladki obraz in smeh, zadrževala je sapo in skoro si ni upala dihati.

„Ali poznate Antona Zaleskega?“ je vprašala drugič.

„Tega?“ Obstal je in pokazal s prstom nanjo. Klara ga je plaho in začudeno gledala. „A-ha! Razumem, razumem!“ Začel se je zopet smejati in tolči po kolenih. „Poznam, poznam!“ In Klara mu je povedala, kdo in kaj je Anton, a tudi gospod je samo ponavljal: „Poznam, poznam!“

„Ali ima res nevesto?“

„Nevesto? Ne, ne, nima.“

Povedal je Klari, da je Antonov prijatelj, najboljši prijatelj, a njega danes ni v mestu, ker je moral po silnih opravkih nekam na deželo. In že toliko lepega je slišal o njej od Antona, že toliko lepega! Sladko in slaje je govoril, Klara je poslušala, šla je ž njim lahkega srca, saj je vendar Antonov prijatelj. Stopila sta celo v dve štacuni, v prvi ji je kupil svetel, zlat obesek in ga ji pripel na prsi, v drugi ji je kupil šop nageljčkov.

(Konec prihodnjič.)

Žvrgoli škrjanček.

Žvrgoli škrjanček v zraku,
v belem skrit oblaku —
Želo žito zlatoklaso
dekle črnolaso.

Srpi svetli že odpeli,
njivo so poželi,
oj, presladka ti ženjica,
krotka prepelica!

Srčno, gorko me objemi,
v hišo me nevesta spremi —
vsa kot roža rdeča,
bodi moja sreča!

C. Golar.

Spomenik.

Pred mano grob, ves razcvetel . . .
Nad njim se dviga kamen bel.

In v marmora brezčutni mraz
narisani je prelep obraz:

Devojka s črnimi očmi,
devojka, ki zdaj v grobu spi.

A spodaj v kamen izklesán
v vrsticah dveh je ves roman:

„Ah, v cvetu let umrla je,
ker nje kroglá strla je . . .“

Aleksij.

Tako je zabavljaj in psoval vse vprek. Naveličal sem se človeka, ki se je hotel, po njegovih nazorih sodeč, izmuzniti človeški družbi, pa se je vedno bolj potapljal v njenih kloakah.

S pobuno v prirodi sem šel v spremstvu Elvire in Križana iz kavarne. V dolgi, tihi ulici smo postali pred trinadstropno hišo. Elvira je odprla duri in potisnila zanje opotekajočega se Križana. Potem sem jo spremil v temni konec predmestne ulice.

(Dalje prihodnjič.)

Klasova Klara.

C. Golar.

(Konec.)

Klara je bila vsa očarana od njegove ljubeznivosti in sama ni vedela, kod in kam jo je vodil. Obstala sta pred visoko, temno hišo v ozki, dolgi ulici, in tuji gospod ji je povedal, da je to Antonovo stanovanje, kjer ga lahko počaka, dokler se ne vrne. Po ozkih stopnicah sta se popela v tretje ali četrto nadstropje, Klara ni vedela, ker je šlo tako neizrečeno visoko.

Debela ženska jima je odprla steklena, zagrnjena vrata. Klara se je prestrašila njenega zalitega, sladkega obraza in čudnega smeha ter je povescila oči. Tuji gospod je mignil ženski, izpregovoril ž njo par besed, a zopet se je nasmehljaj Klari in jo objel preljubeznivo okoli pasa. Stopila je ž njim v somračno sobo, vso pregrnjeno s preprogami, z mehкими stoli ob stenah in s težkimi, baržunastimi zastori na oknih. Za trenotek je vstopila debela ženska, gospod je skočil za njo, a se vrnil takoj s steklenicami in krožniki.

Antonov prijatelj je posadil Klaro na zofo in jo pogostil s čudosladkim vinom v visokih, tenkih kozarcih, postregel ji je z mehkim kruhom, ki se je kar topil v ustih, narezal ji je pečenke, ponudil ji sladčice in postavil prednjo krožnik s pomarančami. Sedel je k njej in poljubljal njeno roko, zmerom slaje je govoril, božal jo po licih, natakajl ji vino in trkal ž njo. Kozarca sta zvenela a gospod se je laskal, snubil in vzdihal. Klara je pila in pila, Klara je poskušala sladčice in zopet pila, smejala se je in pila. Vsa je bila v ognju, in ko jo je objel Antonov prijatelj okoli vrata in pri-

tisnil svoje ustnice na njeno žareče lice, mu tega ni zamerila, temveč se je smehljala srečna in vesela.

„To je Antonova soba in tam njegova postelja?“ je vprašala.

„Da, da, da, da! Tako, tako. Včeraj se vrne Anton. Daj, Klara, daj, čakaj,“ je jecljal tuji, prijazni gospod, stiskal njene roke in si jo posadil v naročje.

„Včeraj se vrne? Ha-ha-ha!“ Smejala se je Klara, tako čisto čisto se je smejala, kakor bi pele srebrne orglice.

„Ne, ne, Anton? V nedeljo, v nedeljo! Krasna si, krasna, Klara!“

Še se je smejala in zopet je pila, polna usta je imela sladčic in s pomarančo je božala po glavi Antonovega prijatelja.

Na nasprotni steni je viselo veliko zrcalo in Klara se je videla v njem razpaljenih lic in razbleščenih oči, a sčasoma se je vse zamaglilo prednjo in samo rdeča točka je gledala nanjo iz stekla. Ni se več spominjala, kje je, a potem se ji je zazdelo, da sedi Anton poleg nje. In zelo se je radovala, ker jo je imel tako rad, ker jo je objemal vedno strastneje. In znova in znova je morala piti in je bilo vino tako prečudno sladko. Vsa je že bila omamljena, objela jo je zaspanost in težka trudnost je legla na njene oči. Zdelo se ji je še, da je pogledala ona tolsta ženska skozi vrata, in zopet se je prestrašila njenega nesramnega smeha.

„Anton, Anton! Kje si, Anton!“ je vzdihnila Klara. „Dragi, dragi, pridi!“ Prevzela jo je prijetna omotica in ni se več zavedela.

*

„U — uj!“ je ihtela Klarina mati tisto jutro, ko so našli prazno njeno izbico in ni bilo o hčeri sledu. „U — u — uj!“ Ihteč klic je letel skozi vas, udaril ob vsako okno, in zgrozila so se dekleta in ostrmela.

„Kje si, Klara? Ali ste videli našo Klaro?“

Mati je letala po vasi, razoglava in bosa, bila je kot nora, razpletenih las in mokrih oči.

„Za božji čas, ali se je izgubila?“

Ni je bilo nikjer, in pastir jo je iskal ves dan po svislih, v podstrešju po stelji in po gozdu, zvečer pa ni mogel zaspati in potem je v sanjah tulil.

Ko je ni bilo drugi dan od nikoder, se je mati spomnila govoric na vasi. „K Antonu je šla!“ Poznala je njeno trmo, in takoj je vse vedela. „K Antonu je šla pogledat in ga spomnit njegove obljube.“ Napol je bila potolažena, a navdal jo je strah, kako bo Klara sama hodila po tujem svetu, po daljnem mestu, kjer še ni

bila nikoli, kako bo našla Antona in pot domov. In tako je šla v Zalesje, kjer je našla gospodarja.

„Da je še ni nazaj? Ti presneta deklina!“ Svetlo je gledal in majal z glavo.

„Tako sem mislila, da bi pisali Antonu, če je ni pri njem.“

Zaleščan je pokimal, in še tisto dopoldne je letel pastir s pismom na pošto.

Namesto odgovora je prišel Anton sam. Ves je bil bled in prestrašen in kot vihar je hodil po vasi. Klare ni bilo k njemu in živa duša je ni videla.

Tekel je že šesti dan, a o dekletu ni bilo sluha in kmetje so z drogovi stikali po reki za Klaro. Star ribič je prinesel rdečo, blagoslovljeno svečo in jo na deščici spustil po reki. Kjer bi se ustavila, tam je utopljenka. V tolmunu je zaplesal vrtinec s svečo in jo požrl, a Klare ni bilo.

„U — u — uj!“ je vekala Klarina mati. „Kam si šla, kam si šla?“

Zvečer desetega dne pa je pritekel pastir s polja v hišo.

„Klara gre! Pod znamenjem sem jo videl!“

Mati, ki je sedela pri peči, brado med kolena, je skoro padla na tla samega veselja.

„Kje je, kje je moja Klarica?“ Kakor duh se je privlekla v hišo, grozno upadla in blede, samo napol oblečena in mrzlično plamenečih oči. Vzdihnila je, se nasmehljala in se zgrudila na klop. Mati se je vrgla nanjo in klicala:

„Klarica, moja Klarica, ti nisi umrla! Kod si hodila, zakaj te ni bilo k meni?“

Klara je odprla oči, vse plahe in zmešane; strmeče je pogledala mater.

„O — o!“

Dolg, zategnjen vzdih se je odtrgal iz njenih prsi.

„Klarica, Klarica, ali me ne poznaš? Kaj ti je, Klarica?“

„O — o — o!“

Klara je bolna, Klara leži in se smeje in joka. Mati ji streže z vso ljubeznijo, trpi ž njo in se raduje. Vse noči prebije pri njeni postelji, rahlja ji vzglavje, jo odeva in briše znoj z njenega čela. Ko je vse tiho in vse molči, se vzdigne Klara napol pokonci.

„Ali je še tukaj tisti tržaški pes?“ ji zasikajo ustne.

Mati obledi in trepeče, vprašuje in poslušša.

„Tisti lažnivec! Po noči je prišel in rekel, da je Anton, fej, fej!“

„O Klarica, ne govori, zaspi!“

A Klara ne more spati, oči ji sijejo in njen jezik govori in toži in kolne. Vse pove, vso povest, kam je zašla in se izgubila.

Ha-ha-ha! Tu imaš svoje cekine! Ne dam ti duše!“

„Klarica, zakaj nisi umrla!“ Z obupom in bolečinami v srcu zakliče mati in se zgrudi na tla pred hčerjo.

*

„Ali — kaj je z zlato ptico?“ Bo vprašal blagonaklonjeni bralec in draga bralka. „Ali ste, gospod pisar, tako pozabljivi? In kod hodi kralj devete dežele, kje se mudi, da ga ni na čarni vrt?“

Klasova Klara je bolna, leži in se smeje:

„Jaz sem zlata ptica, ha-ha, in imam tristo gradov in tristo angelskih kron. Ali si pomočil roko v zarjo? Na srebrni jablani sedim in pojem:

Odprta moja kamrica,
postlana ti je postljica,
ne mudi se in pridi koj,
predragi, k meni v vas nocoj!

Kraljič, kraljič, ne boj se, ušla sem iz zakletega gradu! Mislili so, da so me ubili, a jaz sem zlata ptica in sem smuknila skozi okno. Ha-ha!“

„Smuk, smuk, takole!“ Smejala se je in stekla iz hiše. „Kdo ujame zlato ptico, kdo ujame kraljično? Ha-ha-ha! Ali me ne vidiš, kraljič?“

Tekla je čez vrt proti Zaleščanu, kjer je stal odprt vodnjak.

„Si tukaj, kraljič? Ku-ku! Si tukaj? Ku-ku!“

Stopila je na rob in se spustila v globino.

V hipu se je zgrnilo vse črno okoli vodnjaka, a ko so jo potegnili iz njega, je bila že mrtva. Zaleščan jo je vzel v naročje in nesel na njen dom.

„Mislil sem, da boš žena mojega sina, a sedaj si to napravila!“ Roke so mu drhtele, ko je objemal hladno breme in so se mu mokri dekličini lasje ovijali okoli vrata.

Prijateljice so jo oblekle v poročno krilo, bel venec so ji položile na kite in okrog vratu ji zapele zlat srček. In z rožami so jo vso potresle.

Anton je obiskal svojo nevesto, ležečo na odru, oči je imel polne solz, a srce polno žalosti.

„Zakaj si šla in se izgubila? Ali si mi tako malo zaupala?“

Klara pa se je tiho smehljala, prav kot kraljična, ki je bila zakleta v zlato ptico.

